
KARFENTANILIS – NAUJOS NARKOTINIŲ IR PSICHOTROPINIŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMO TENDENCIJOS

Dalia Jasevičienė

*Mykolo Romerio universitetas
Maironio g. 27, LT-44211 Kaunas
Telefonas +37065201451
El. paštas: dalytes@gmail.com*

DOI: 10.13165/PSPO-20-25-11

Anotacija. Kasdien besikeičiant visuomenei, deja keičiasi ir asmenų svaiginimosi būdai ir priemonės. 2016.09.21 d. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas išplatino pranešimą „Karfentanilis: Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras įspėja apie naują opioidų pavojų“. Pranešime buvo perspėjama apie tai, kad į Lietuvą gali būti įvežta ir imti plisti naujas sintetinis opioidas – fentanilių grupės psichotropinė medžiaga „karfentanilis“. Tuo metu Lietuvos Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas dar neturėjo duomenų apie apsinuodijimus šia medžiaga Lietuvoje. Karfentanilis dar 2014m. pradžioje buvo įtrauktas į Narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašus. Ši medžiaga labai pavojinga tuo, kad stipriai veikia labai mažos dozės. Kai kuriais atvejais galima apsinuodyti net per odą, palietus medžiagą. Todėl būtina gauti kuo tikslesnius duomenis apie šios medžiagos paplitimą tarp asmenų nuolat vartojančių narkotines ir psichotropines medžiagas. Tuomet tinkamai įvertinti, ar šios medžiagos aptikimui skiriamas pakankamas policijos pareigūnų dėmesys. O gal, iš tiesų, tik labai nedidelis procentas visų priklausomybėmis sergančių asmenų ją vartoja ir jos paplitimas yra mažas palyginus su kitomis narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis. Taigi šio darbo tikslas yra nustatyti, kiek plačiai per kelerius metus paplito Lietuvoje nauja psichotropinė medžiaga karfentanilis ir išanalizuoti pagrindines problemas, policijos pareigūnams nustatant disponavimą šia medžiaga.

Norint nustatyti, kiek išiktųjų yra paplitusi kokia nors draudžiama psichotropinė medžiaga, tikslinga rinktis du būdus: apklausti asmenis, tarp kurių ši medžiaga platinama, ir peržiūrėti teismo sprendimus dėl nustatyto disponavimo draudžiama medžiaga. Tyrimui buvo pasirinkti abu šie būdai norint kuo tiksliau įvertinti, koks procentas visų narkotines ir psichotropines medžiagas vartojančių asmenų vartoja būtent karfentanilį. Taigi darbe buvo naudojami šie metodai: anketinės apklausos ir lyginamosios dokumentų analizės, bei kiti standartiniai praktinių teisinės problemų tyrimo metodai.

Darbe buvo pasirinkta konkreti vietovė Lietuvoje – Kauno miestas. Atliekant tyrimą buvo peržiūrėti visi 2019 m. Kauno apylinkės teismo Kauno rūmuose priimti sprendimai, 195 bylose pagal LR BK 259 str. ir 260 str. Ir buvo anonimiškai bendraujama su narkotines ir psichotropines medžiagas vartojančiais 87 asmenimis gyvenančiais Kaune. Nustatyta, kad 3% bylų buvo susijusių su fentanilių grupės psichotropinėmis medžiagomis, visos būtent su karfentaniliu. Daugelis ikiteisminių tyrimų buvo pradėti policijos pareigūnams patikrinus asmenis ir transporto priemones. Atkreiptinas dėmesys, kad net 88% asmenų, vartojančių karfentanilį, teigia jį platinantys. Iš to, kad ši medžiaga pasitaiko tik 3% bylų, o net 44% apklaustųjų teigia vartojantys būtent šią medžiagą, darytina išvada, kad yra tam tikrų aplinkybių, dėl kurių policijos pareigūnai neaptinka fentanilių grupės psichotropinių medžiagų darydami asmenų ar automobilių dalines apžiūras.

Pagrindinės sąvokos: narkotinės ir psichotropinės medžiagos, opioidai, fentanilis, karfentanilis, narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimas.

KARFENTANILIS – NUO MEDIKAMENTO IKI CHEMINIO GINKLO

Pirmą kartą karfentanilį (metil 1-(2-feniletil)-4-[fenil(propanoil)amino]piperidin-4-karboksilatą) susintetino Belgijos mokslininkų grupė 1974m.¹ Nuo 1986 m. šis preparatas buvo skirtas stambių gyvūnų anestezijai. Dar tais pačiais metais Jungtinė karalystė įtraukė šį preparatą į kontroliuojamų medžiagų sąrašą. Vėliau, jis buvo panaudotas ir kaip cheminis ginklas. Aerosoliniu karfentanilio mišinių buvo nuodijami kariai², lyderiai³ ir kai kuriais atvejais net civiliai.⁴ Ilgą laiką Kinijoje šios medžiagos buvo galima įsigyti visiškai laisvai iš bet kurio iš 25 gamintojų ir daugybės platintojų (2570 JAV dolerių už karfentanilio kilogramą, vadinasi daugiau nei dvi mirtinos dozės už vieną centą). Todėl Kinija buvo kaltinama sudaranti galimybes laisvai cheminio ginklo rinkai. Kinija tik 2017m. pradėjo kontroliuoti karfentanilį, o iki tol jos rinkoje buvo galima bet kam laisvai nusipirkti šios medžiagos. Todėl 2014 m. JAV gynybos sekretoriaus padėjėjas branduolinės, cheminės ir biologinės gynybos programose Andrew C. Weber, sakė: „Tai ginklas. Kinijos įmonės neturėtų jo siųsti bet kam.“ Pastaruoju metu juo pradėjo svaigintis kaip psichotropine medžiaga. Europoje apie karfentanilio konfiskavimą policijos pirmą kartą pranešta 2012 m. gruodžio mėn. Latvijoje, ir vos po trijų mėnesių Lietuvoje – 2013 m. vasario mėn. Vilniuje⁵.

Praėjus keleriems metams, matyti, kad karfentanilis greitai plinta ne tik Europoje, bet visame pasaulyje, tame tarpe, be abejo, ir Lietuvoje. Be to tarp šios medžiagos vartojančiųjų dažnai registruojami mirtini apsinuodijimai. JAV nustatyta, kad atsitiktinės mirtys nuo fentanilio grupės medžiagų perdozavimo 2014m. iki 2018m. išaugo nuo 3000 iki 31000, t.y. dešimt kartų vos per ketverius metus.⁶ Ši medžiaga yra ypatinga tuo, kad jos dozuotės labai mažos.

¹ Z. Lipsman „A High Potency Opioid: Carfentanil, Lethal and on the Rise“ American college of emergency physicians, Toxicology, 2020-10-01 <https://www.acep.org/how-we-serve/sections/toxicology/news/april-2017/a-high-potency-opioid-carfentanil-lethal-and-on-the-rise/>

² J.R. Riches, Robert W. Read and others „Analysis of Clothing and Urine from Moscow Theatre Siege Casualties Reveals Carfentanil and Remifentanil Use“ *Journal of Analytical Toxicology*, Volume 36, Issue 9, November/December 2012, Pages 647–656, <https://doi.org/10.1093/jat/bks078>

³ Izraelio slaptosios žvalgybos tarnybos „Mossad“ agentai purškė karfentanilio mišinį į „Hamas“ lyderio Khaledo Mashaalo ausį, eidamas Ammano gatvėje Jordanijoje, bandydamas nužudyti 1997 m.

⁴ Pavyzdžiui 2002.10.26d. Rusijos specialieji daliniai panaudojo karfentanilio mišinį aerosolį Dubrovkos teatre prieš čečėnų kovotojus. Ten vykusį įkaitų drama baigėsi tragiškai dėl netinkamo gaivinimo, salėje panaudojus karfentanilio mišinio aerosolį, buvo rasti 33 teroristų ir 129 įkaitų kūnai.

⁵ Pasaulio Sveikatos Organizacijos Priklausomybės nuo narkotikų ekspertų komiteto (ECDD) trisdešimt devintojo susirinkimo Kritinės apžvalgos ataskaita „Karfentanilis.“, 2017m. Ženeva.
https://www.who.int/medicines/access/controlled-substances/Critical_Review_Carfentanil.pdf

⁶ Nacional centre of drug abuse „Overdose Death Rates“ <https://www.drugabuse.gov/drug-topics/trends-statistics/overdose-death-rates>

2017 m. Europos narkotikų ir priklausomų asmenų monitoringo centro (toliau tekste EMCDDA) Mokslo komitetas oficialiai įvertino 9 naujų psichoaktyviųjų medžiagų, įskaitant 5 fentanilio darinių (akriloilfentanilio, furanilfentanilio, 4-fluoroisobutrilfentanilio, tetrahidrofuranilfentanilio ir karfentanilio), keliamą riziką. Nuo tada šios medžiagos kontroliuojamos tarptautiniu lygmeniu pagal 1961 m. Jungtinių Tautų Konvenciją, t.y. jos yra draudžiamos visose šalyse, kurios yra ratifikavusios šią konvenciją.⁷

2020 metų EMCDDA parengtoje ataskaitoje nurodoma, kad ištyrus Europos miestuose randamus panaudotus švirkštus daugiausia buvo randama amfetamino ir kokaino, išskyrus vienintelį miestą Vilnių, kur daugiausiai buvo randamas metadonas ir karfentanilis.⁸ Vilniuje buvo vykdomas tarptautinis projektas, kurio esmė buvo kaip galima tiksliau nustatyti kokias intravenines medžiagas vartoja asmenys. Tyrimo būdas buvo iš priklausomybės centro specialios šiukšliadėžės, kuria naudojasi asmenys, prašantys nemokamų švirkštų, surinkti visus panaudotus ir atlikti pėdsakų cheminį tyrimą. Šio tyrimo rezultatai be abejojimo labai priklauso nuo asmenų, kurie sutinka bendradarbiauti su priklausomybių ligų centru, tačiau, nepaisant to, šis tyrimas buvo labai informatyvus, ypač nustatant kokios medžiagos yra maišomos ir kokiomis koncentracijomis.

KARFENTANILIO PAVEIKTO ASMENS ATPAŽINIMAS

Karfentanilio poveikis žmogui yra raminantis, migdantis. Jis platinamas miltelių arba skysčio pavidalu. Vartojamas gali būti įvairiai (kaip ir kitos medžiagos, kurių pavidalas yra milteliai, tirpstantys vandenyje, pavyzdžiui kokainas): jis gali būti uostomas, geriamas arba intraveniniu būdu. Priklausomybę ši psichotropinė medžiaga gali sukelti vos po kelių kartų pavartojimo. Priklausomai nuo vartojančiojo kūno masės ir vartojimo būdo, karfentanilio poveikis pasireiškia vos po kelių sekundžių suvartojus ir tęsiasi kelias valandas.⁹ Kaip ir kitų opioidų, karfentanilio abstinencinis periodas yra sunkus. Jis prasideda po apytikriai trisdešimties valandų neįvartojimo. Asmenis kamuoja stiprus sąnarių ypač rankų pirštų ir kojų skausmas, kuris daro didelę įtaką atkritimui. Karfentanilio mirtina dozė yra vos 2 mg, bet kokio

⁷ Europos narkotikų vartojimo paplitimo ataskaita. Tendencijos ir pokyčiai. 2019.

https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/11364/20191724_TDAT19001LTN_PDF.pdf

⁸ EMCDDA „European drug report“ 2020.

https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/13236/TDAT20001ENN_web.pdf

⁹ J.O'Donnell, R. M. Gladden, and others „Notes from the Field: Overdose Deaths with Carfentanil and Other Fentanyl Analogs Detected — 10 States, July 2016–June 2017“, MMWR Morb Mortal Wkly Rep. 2018 Jul 13; 67(27): 767–768. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6047470/>

sudėjimo žmogui. Pasišalinimo iš organizmo trukmė 7,7 val. Karfentanilio perdozavimas gali pasireikšti per keliolika sekundžių po pavartojimo. Asmuo staiga nustoja kvėpuoti, arba kvėpavimas sulėtėja iki 1-2 kartų per minutę. Greitai atsiranda cianozės požymių. Sąmonę nekvėpuojantieji praranda per 1-2 minutes, o dar po 5 minučių atsiranda negrįžtami pakitimai smegenyse.¹⁰ Medikamentinis gydymas pagrįstas nolksono intraveninėmis injekcijomis.

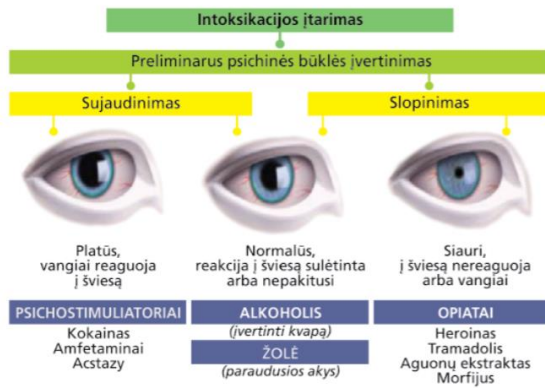
Kaip jau minėta, narkotinės ir psichotropinės medžiagos policijos pareigūnų aptinkamos dažniausiai asmenų ir transporto priemonių apžiūros metu. Daugelis medžiagų retai kada sukelia perdozavimą pasibaigiantį mirtimi, tačiau karfentanilis yra ypatingas tuo, kad juo labai lengva apsinuodyti, perdozuoti ir dar svarbiau atkreipti pareigūnų dėmesį, į tai kad galima apsinuodyti vien pačiupinėjus pirštais šią medžiagą, arba jos dulkių (mikrogranulių) pakliuvus į akis.¹¹ Todėl karfentanilį yra labai svarbu ne tik aptikti kaip miltelius ar skystį – t.y. pačią medžiagą, bet ir atpažinti ją kaip pavartojusį asmenį, nes net 30 minučių po pavartojimo gali bet kuriuo metu staiga pasireikšti perdozavimo požymiai ir gali tekti asmenį gaivinti. Nepaisant to, kad ši medžiaga sukelia mieguistumą, jas vartoti asmenys linkę ir viešose vietose (gatvėse, stotelėse). Atpažinti, kad asmuo yra pavartojęs narkotinių ar psichotropinių medžiagų galima iš jo elgsenos pakitimų (pasidaro nebepajėgūs stovėti tiesiai bent 20 sekundžių, vis stengiasi atsistoti ir užmigti) ir akių vyzdžių pakitimų. Akių vyzdžiai išsiplečia pavartojus amfetamino, kokaino, o pavartojus opiatų susitraukia (1 Pav.). Karfentanilio pavartoję asmenys pasidaro labai mieguisti, jų akių reakcija (susitraukę vyzdžiai) atsiranda po kelių minučių po pavartojimo ir išlieka kelias valandas (2 Pav.). Susiaurėję, susitraukę vyzdžiai iš esmės nereaguoja į šviesą. Net ir dienos metu nevartojusio asmens vyzdžiai yra siauri, bet pavyzdžiui į akis pašvietus žibintuvėliu, vyzdžio dydis truputį pasikeičia. Tuo tarpu pavartojusio asmens vyzdžiai visiškai nereaguoja į jokių šviesos pokyčius.¹² O pats asmuo pavartojęs tampa akivaizdžiai vangus, mieguistas, labai sulėtėja jo reakcijos.

---

¹⁰Fatal Fentanyl: Is this Now America's Most Dangerous Drug? *Drugs.com*;
<https://www.drugs.com/illegal/fentanyl.html>

¹¹ Officer safety alert „Carfentanil: A Dangerous New Factor in the U.S. Opioid Crisis“, JAV kovos su narkotikais administracija https://www.dea.gov/sites/default/files/2018-07/hq092216_attach.pdf

¹² O'Malley, Patricia Anne PhD, ““Gray Death”—The Trojan Horse of the Opioid Epidemic: Historical, Clinical, and Safety Evidence for the Clinical Nurse Specialist“ Lippincott Nursing Center 2018
https://www.nursingcenter.com/ce_articleprint?an=00002800-201711000-00005

1 pav. Akies vyzdžių pavyzdžiai, vartojant narkotines medžiagas.¹³

2 pav. Asmens, 30 min. laikotarpiu pavartojusio karfentanilį, akies nuotrauka.

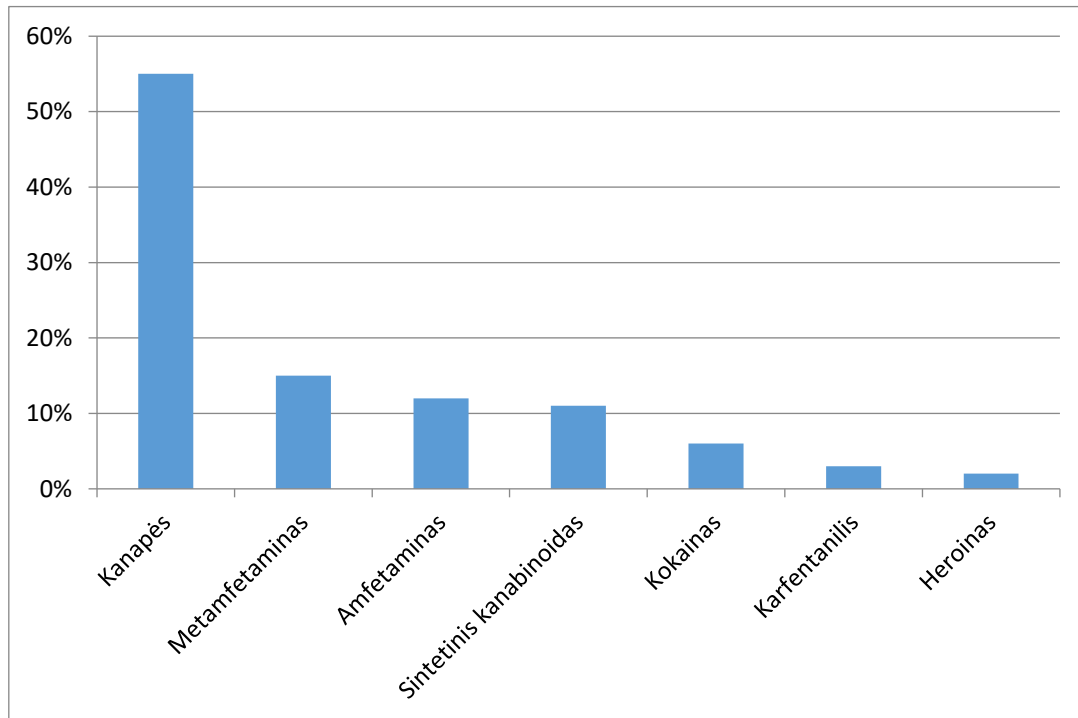
KAUNO APYLINKĖS TEISMO KAUNO RŪMŲ 2019 M. SPRENDIMŲ ANALIZĖ

Norint sužinoti narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo situaciją šalyje, tikslinga išnagrinėti visų Lietuvos teismų sprendimus, ir iš gautų rezultatų būtų galima daryti tam tikras prielaidas. 2019 metais Visuose Lietuvos teismuose iš viso buvo priimta 2042 sprendimai bylose pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 259 ir 260 straipsnius (Neteisėtas disponavimas narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis be tikslo jas platinti (BK 259 str.); Neteisėtas disponavimas narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis turint tikslą jas platinti arba neteisėtas disponavimas labai dideliu narkotinių ar psichotropinių medžiagų kiekiu (BK 260 str.)). Iš jų 184 bylose buvo kalbama apie būtent karfentanilį. Vadinasi, Lietuvoje 2019 metais beveik 9% teismo priimtų sprendimų dėl disponavimo narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis buvo susijusių būtent su disponavimu karfentaniliu.

Šiame darbe pasirinkta analizuoti Kauno apylinkės teismo Kauno rūmuose priimtus sprendimus baudžiamosiose bylose pagal BK 259 ir 260 straipsnius. Geografinio regiono pasirinkimui turėjo įtakos tai, kad būtent Kaune buvo atliktas anoniminis narkotines ar psichotropines medžiagas vartojančių asmenų anketavimas. 2019 m. Kauno apylinkės teismo Kauno rūmuose buvo išnagrinėtos 195 bylos, pagal BK 259 str. ir 260 str. 12% bylų buvo tirtos pagal BK 260 str. Ikiteisminiai tyrimai šiose 195 bylose būdavo pradami iš esmės dėl to, kad pareigūnai rasdavo narkotinių ir psichotropinių medžiagų asmens apžiūros metu (45%), transporto priemonių apžiūros metu (36%), kratos metu (14%) kiti atvejai (5%). Bylose nagrinėjamos nusikalstamos veikos, kai buvo disponuojama šiomis narkotinėmis ir

¹³ R. Badaras, T.V. Kajokas, T. Jovaiša „Greitieji opioidinės priklausomybės detoksikacijos būdai“, Vilniaus universitetas 2009, 131psl.

psichotropinėmis medžiagomis: kanapės ir jų derva, sintetinis kanabinoidas, metamfetaminas, amfetaminas, kokainas, heroinas ir karfentanilis. Vienas iš tyrimo uždavinių yra nustatyti kaip dažnai teismo nutartyse nagrinėjamas disponavimas šiomis medžiagomis. Analizės duomenys pateikiami stulpelinėje 1 diagramoje. Čia matyti, kad daugiau nei pusę visų bylų sudaro bylos dėl kanapių. Atkreiptinas dėmesys, kad karfentanilis ir heroinas pasitaikė daug rečiau: karfentanilio 3%, o heroino – 2%.

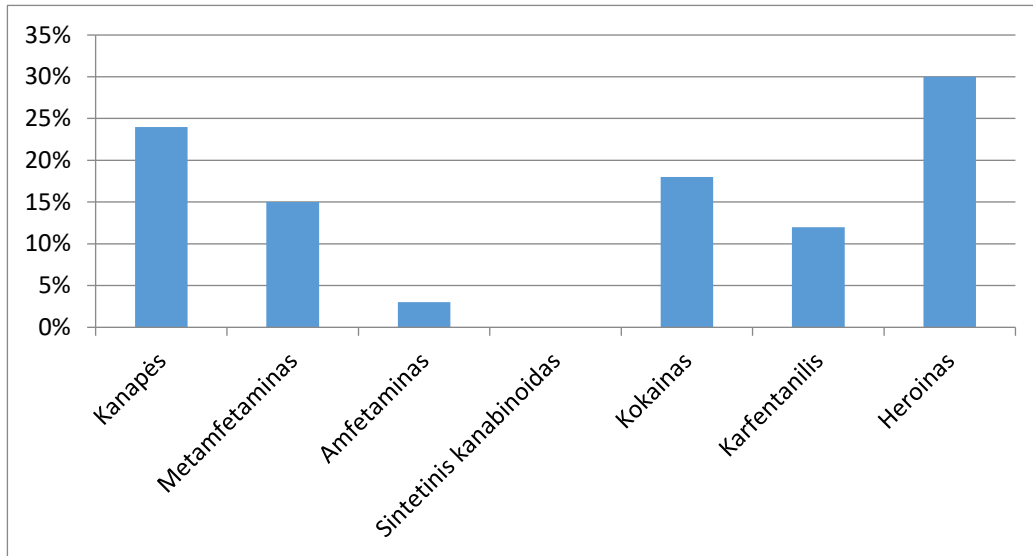

1 diagrama. Narkotinių ir psichotropinių medžiagų, dėl kurių buvo pradėti ikiteisminiai tyrimai Kauno mieste, procentinis skirstinys.

2014.02.26 d. karfentanilis buvo įtrauktas į antrąjį narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašą, kitaip tariant, tapo uždraustu, be gydytojo leidimo, preparatu. Taigi karfentanilis Lietuvoje yra draudžiamas jau šešeri metai. Kalbant apie teismų sprendimus, svarbiausius akcentus bylose sudeda Lietuvos Aukščiausiasis teismas (toliau LAT). Per šį laikotarpį bylos dėl disponavimo būtent karfentaniliu pasiekė ir LAT. 2019 m. LAT išnagrinėjo iš viso 32 bylas¹⁴ dėl disponavimo narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis. Tiesa, šioje instancijoje baudžiamosios bylos, dėl disponavimo narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis be tikslo jas platinti pasitaikė vos dvi, o tai sudaro 6%. Visos kitos bylos buvo

¹⁴ Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/detalipaieska.aspx?detali=2>

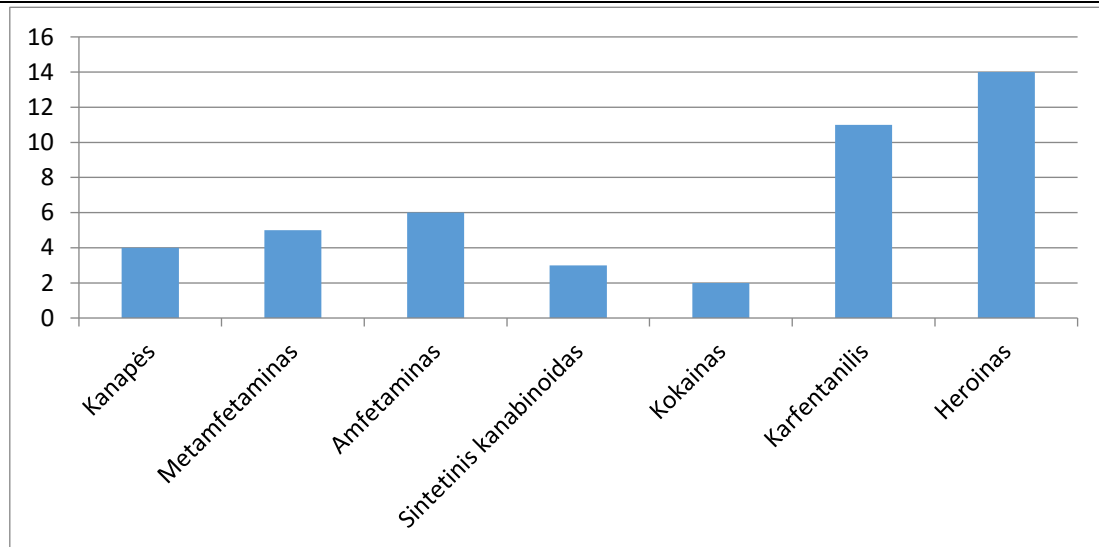
nagrinėjamos pagal LR BK 260 str. Daugiausiai bylų buvo dėl heroino (30%) platinimo ir kanapių (24%). Karfentanilis pasitaikė 12% bylų. Rezultatai pateikti 2 diagramoje.

2 diagrama. Narkotinių ir psichotropinių medžiagų, dėl kurių bylos buvo nagrinėjamos kasacine tvarka LAT, procentinis skirstinys.

Tiesa, šioje instancijoje baudžiamosios bylos, dėl disponavimo narkotinėmis psichotropinėmis medžiagomis be tikslo jas platinti pasitaikė vos dvi, o tai sudaro 6%. Visos kitos bylos buvo nagrinėjamos pagal LR BK 260 str.

Teismo sprendimui yra svarbūs ankstesni asmenų teistumai. Kauno apylinkės teismo Kauno rūmų sprendimuose įvardinti ankstesni teistumai buvo už labai įvairias nusikalstamas veikas, tačiau vyravo vagystės - 67%. Vidutiniškai asmenys yra anksčiau teisti po 2,87 karto, nors pirmą kartą buvo teisiami 32% kaltinamųjų. Pastebėtina, kad asmenys disponavę kokainu anksčiau dažniausiai nebuvo teisti (ankstesnių teistumų vidurkis - 2). Kitaip sakant – žemiau pateikta diagrama parodo, kiek kartų buvo vidutiniškai teisti tie asmenys, kurie dabar teisiami dėl Y ašyje pažymėtų medžiagų disponavimo. T. y. koks vidutinis teistumų skaičius priklausomai nuo disponuotos medžiagos pateikiama 3diagramoje.

3 diagrama. Vidutinis ankstesnių teistumų skaičius (Y ašis) skirstinys pagal narkotines ir psichotropines medžiagas, kuriomis asmenys disponavo.

Iš trečios diagramos matyti, kad asmenys, vartojantys karfentanilį ir heroiną, yra daug dažniau linkę daryti nusikalstamas veikas nei vartojantys kitas narkotines ar psichotropines medžiagas. Be to atkreiptinas dėmesys, kad visi asmenys, kurie teisiami buvo už disponavimą karfentaniliu ir heroinu, anksčiau buvo teisti. O kalbant apie anksčiau neteistus, pirmą kartą teisiami dažniausiai buvo už kanapės.

ASMENŲ, PRIKLAUSOMŲ NUO NARKOTINIŲ IR PSICHOTROPINIŲ MEDŽIAGŲ, APKLAUSA

Respublikinis Priklausomybių ligų centras suskaičiavo kiek iš viso Lietuvoje ir kiek Kaune yra tokių asmenų, kurie vartoja opioidines medžiagas. Nustatyta, kad 2018 m. Lietuvoje iš viso tolių asmenų galėjo būti apie 7500, iš jų apie 1000 Kauno gyventojai¹⁵.

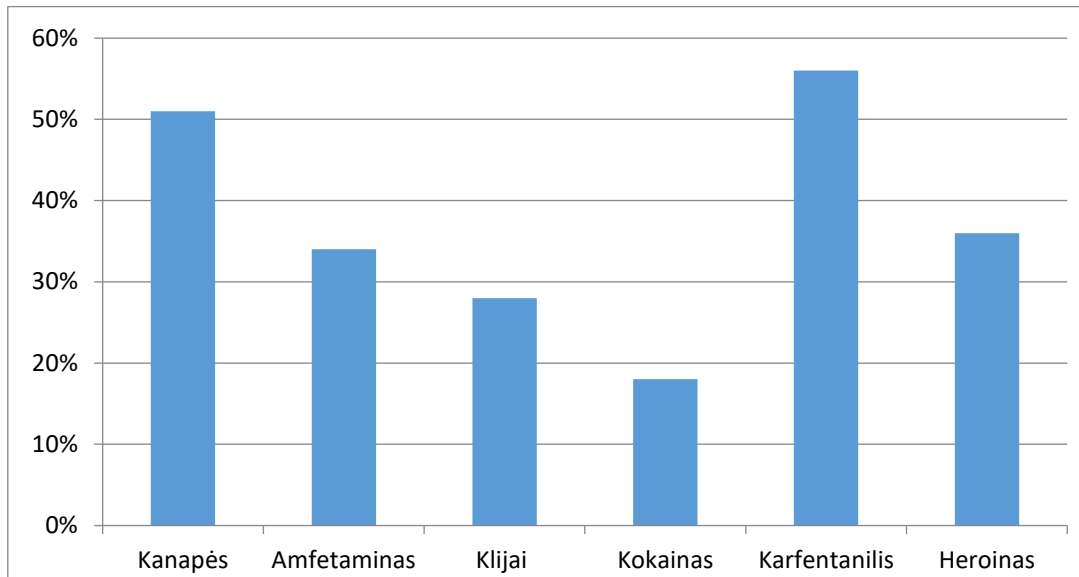
Šio tyrimo tikslais Kauno mieste 2020 m. sausio – vasario mėnesiais buvo atlikta anoniminė apklausa asmenų, priklausomų nuo narkotinių ar psichotropinių medžiagų. Anketa buvo platinama tarp asmenų, kurie 2020 m. sausio – vasario mėnesiais, buvo pristatyti policijos pareigūnų į gydymo įstaigą dėl apsvaigimo galimai narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis. Medikai, įvertinę asmenų būklę, nustatę išorinius narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo požymius, su jų sutikimu pateikdavo jiems anoniminę anketą. Šios apklausos tikslas buvo nustatyti, kokias konkrečiai narkotines ir psichotropines medžiagas

¹⁵ Respublikinis priklausomybės ligų centras „Ataskaita“ 2018m. <https://www.rplc.lt/apie-mus/kita/atviri-duomenys/>

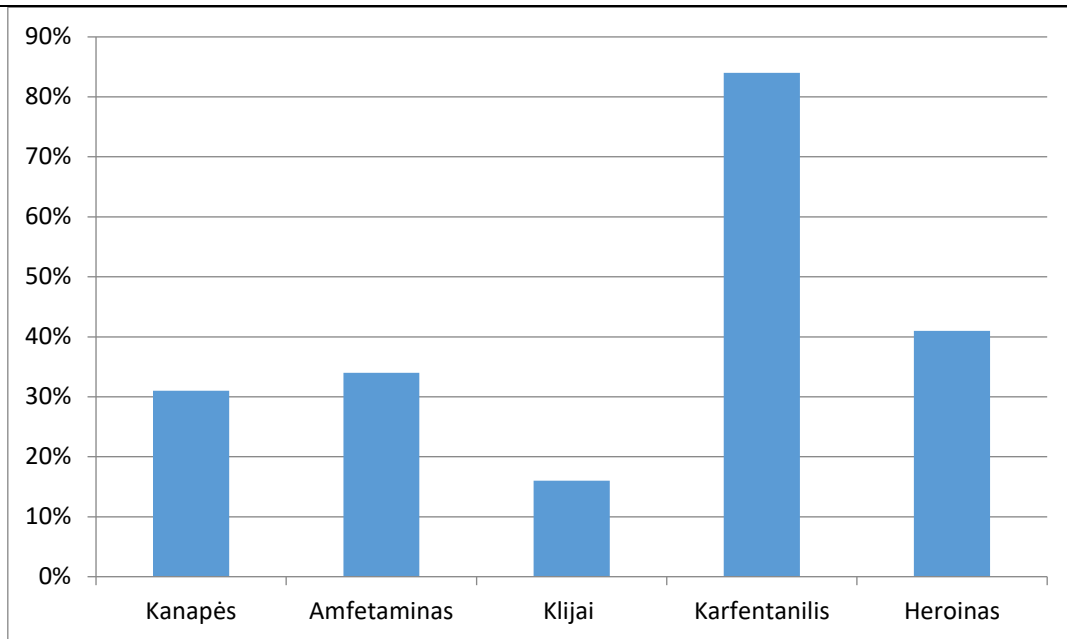
vartoja asmenys, kurie yra priklausomi nuo jų. Iš viso buvo apklausti 87 asmenys. Iš jų 26% buvo moterys ir 74% vyrai. Respondentų amžius buvo suskirstytas į 5 grupes: iki 18 metų – 12%; 18-25 metų – 29%; 26-30 metų – 34%; 31-40 metų – 18% ir daugiau nei 40 metų – 7%.

Vienas aktualiausių klausimų sudarant anketą buvo nustatyti, kokias būtent medžiagas ir kaip dažnai asmenys vartoja. Statistinis skirstinys parodantis, kokias narkotines ir psichotropines medžiagas asmenys vartoja dažniau nei kartą per mėnesį pateiktas 4 diagramoje.

4 diagrama. Narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo procentinis skirstinys.

Respondentų buvo klausama, kaip dažnai jie vartoja įvairias narkotines ar psichotropines medžiagas. Jų atsakymai buvo skirstomi į grupes „tik bandžiau“, „kartą per mėnesį“, „kartą per savaitę“, „kartą per dieną“ ir „dažniau nei kartą per dieną“. Kartą per dieną ir dažniau vartojančių narkotines ar psichotropines medžiagas respondentų yra 67%. Kartą per dieną ir dažniau vartojamų narkotinių ir psichotropinių medžiagų skirstinys pateiktas 5 diagramoje.

5 diagrama. Narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojamų kartą per dieną ir dažniau procentinis skirstinys.

Vis dėlto reiktų įvertinti tai, kad asmenys, kartą per dieną ir dažniau vartojantys narkotines ar psichotropines medžiagas visi nurodė anketoje niekur nedirbantys ir neturintys kitų stabilių pajamų. Anketoje jie nurodė, kad pagrindinis šių asmenų pragyvenimo šaltinis yra vagystės, dažniausiai (72%) iš parduotuvių. Iš apklausos rezultatų matyti, kad karfentanilis pastaruoju metu tapo viena pagrindinių narkotinių ar psichotropinių medžiagų, Kauno mieste, vartojamų kartą per dieną ir dažniau. Tuo tarpu iš Kauno apylinkės teismo Kauno rūmų sprendimų analizės matyti, kad karfentanilis policijos pareigūnų aptinkamas asmenų ar transporto priemonių apžiūros metu vos 3%; iš visos Lietuvos teismų sprendimų analizės matyti, kad karfentanilio randama ir pradedami ikiteisminiai tyrimai 9% palyginus su kitomis narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis.

Šis skirtumas, tarp apklausos duomenų, rodančių, kad 84% kartą per dieną ir dažniau vartojamų narkotinių ar psichotropinių medžiagų yra karfentanilis, ir teismų sprendimų, kur matyti, kad karfentanilis sudaro vos 3% Kaune ir 9% Lietuvoje, gali būti paaiškintas keliais aspektais:

- Karfentanilis yra bekvapė psichotropinė medžiaga ir policijos pareigūnas sustabdęs asmenis, turinčius su savimi karfentanilio, neturi pagrindo detalesnei asmenų (transporto priemonių) apžiūrai, kaip tai yra su kitomis narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis (kanapėmis, amfetaminu); tokia išvada darytina ir iš

---

kitų apklausos rezultatų, kur respondentai nurodė, kad dažnai pareigūnai netikrina tos vietos asmens (ar transporto priemonės) apžiūros metu, kurioje yra laikoma narkotinės ar psichotropinės medžiagos.

- Karfentanilis dozuojamas labai mažais kiekiais, todėl kartais dozė šios medžiagos gali atrodyti kaip jau suvartotos dozės liekanos maišelyje.

Iš anketinės apklausos rezultatų pastebėta, kad 83% respondentų teigia nuolat narkotikų gaunantys pažįstamiems, draugams. Kitaip sakant – platinantys. Dažniausias narkotinių ir psichotropinių medžiagų plitimo kelias yra per „tarpininkus“, kuriuos pakankamai gerai pažįsta ir pirkėjas, ir pardavėjas. Tačiau patraukti baudžiamojon atsakomybėn už platinimą tokius asmenims akivaizdu, kad yra labai sudėtinga, nes paprastai, pareigūnui atlikę asmens dalinę apžiūrą randa vieną ar kelias dozes narkotinių ar psichotropinių medžiagų. Nesant didesniam kiekiui nėra pagrindo abejoti, kad asmuo laiko medžiagas savo reikmėms.

Apklausoje buvo iškeltas klausimas dėl karfentanilio slėpimo vietų ir aplinkybių dėl kurių jis nebuvo aptiktas policijos pareigūnams atliekant dalinę asmenų ar transporto priemonių apžiūrą. Respondentai nurodė labai įvairias karfentanilio slėpimo vietas. Respondentai teigia karfentanilį laikantys miltelių pavidalu (98%), dažniausiai folijoje (52%) arba vaistų kapsulėse (27%). Slėpiantys medžiagas dažniausiai kojinese (87%), tarp vaistų (vitaminų) (36%), tarp maisto produktų (21%). Dėl atvejų, kai policijos pareigūnai darydami asmens ar transporto priemonės apžiūrą neaptino narkotinių ar psichotropinių medžiagų respondentai nurodė, kad „dažniau neaptinka nei aptinka“ (94%). Neaptikimo priežastis nurodė labai įvairias. Šias priežastis galima sugrupuoti į tam tikras grupes: „spėjau išmesti“ – 59%; „netikrino tos vietos kur laikiau“ – 46%, „patikėjo mano pasakymu, kad čia vaistai“ – 22%, „patys pareigūnai liepė išmesti“ – 21%. Iš šių rezultatų darytina išvada, kadangi daugelis ikiteisminių tyrimų pradedami¹⁶ būtent policijos patruliui atlikus asmenų arba transporto priemonių apžiūrą, tikslinga parengti metodinę priemonę arba rekomenduoti papildomai instruktuoti policijos pareigūnus apie narkotinių ir psichotropinių medžiagų pavidalą, laikymo ir slėpimo būdus, bei priminti kaip turi elgtis pareigūnas radęs daiktų, kurie galimai yra narkotinės ar psichotropinės medžiagos.

---

¹⁶ Nustatyta atlikus Kauno apylinkės teismo Kauno rūmų bylų sprendimų analizę.

IŠVADOS

Karfentanilis, tai psichotropinė medžiaga, kuri buvo 2014 metais įtraukta į narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašus. 2020 metų pradžioje Kaune atliktos asmenų, priklausomų nuo narkotinių ar psichotropinių medžiagų, apklausos duomenimis (iš apytikriai 1000 Kaune gyvenančių opiatais piktnaudžiaujančių asmenų apklausti 87), šią medžiagą kartą per dieną ir dažniau vartojo 84% respondentų. Iš dalies panašūs rezultatai buvo gauti ir 2019 metų EMCDDA atlikto panaudotų švirkštų tyrimo, kuriuo nustatyta, jog Vilniuje dažniausiai panauduose švirkštuose buvo randamas metadono ir karfentanilio mišinys.

2019 metų Kauno apylinkės teismo statistika rodo, kad tik 3% visų bylų dėl disponavimo narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis sudaro karfentanilis.

Šios apklausos ir tyrimai leidžia daryti prielaidą, kad nepaisant to jog Lietuvos teismuose retai (9%) kada pasitaiko bylų dėl disponavimo karfentaniliu, vartojančių šią medžiagą procentaliai gali būti daugiau, nei matyti iš teismų sprendimų. Tokį skirtumą gali sąlygoti sudėtingesnis karfentanilio nei kitų narkotinių ar psichotropinių medžiagų aptikimas dėl jo cheminių savybių (pavyzdžiui specifinio kvapo kaip amfetamino, neturėjimas) ir nepakankamas policijos pareigūnų dėmesys šios medžiagos aptikimui, darant asmenų ar transporto priemonių apžiūras.

Todėl siūlytina parengti metodinę priemonę (pavyzdžiui lankstinuką) pareigūnams arba rekomenduoti papildomai instrukuoti policijos pareigūnus apie narkotinių ir psichotropinių medžiagų pavidalą, laikymo ir slėpimo būdus.

LITERATŪRA

1. Badaras R., T.V. Kajokas, T. Jovaiša „Greitieji opioidinės priklausomybės detoksikacijos būdai“, Vilniaus universitetas 2009, 131psl.
2. Europos narkotikų vartojimo paplitimo ataskaita. Tendencijos ir pokyčiai. 2019. https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/11364/20191724_TDAT19001LTN_PDF.pdf
3. Fatal Fentanyl: Is this Now America's Most Dangerous Drug? *Drugs.com*; <https://www.drugs.com/illicit/fentanyl.html>
4. Lipsman Z. „A High Potency Opioid: Carfentanil, Lethal and on the Rise“ American college of emergency physicians, Toxycology, 2020-10-01 <https://www.acep.org/how-we-serve/sections/toxicology/news/april-2017/a-high-potency-opioid-carfentanil-lethal-and-on-the-rise/>
5. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/detalipaieska.aspx?detali=2>
6. Nacional centre of drug abuse „Overdose Death Rates“ <https://www.drugabuse.gov/drug-topics/trends-statistics/overdose-death-rates>

7. O'Malley, Patricia Anne PhD, ““Gray Death”—The Trojan Horse of the Opioid Epidemic: Historical, Clinical, and Safety Evidence for the Clinical Nurse Specialist” Lippincott Nursing Center 2018 https://www.nursingcenter.com/ce_articleprint?an=00002800-201711000-00005
8. Officer safety alert „Carfentanil: A Dangerous New Factor in the U.S. Opioid Crisis“, JAV kovos su narkotikais administracija https://www.dea.gov/sites/default/files/2018-07/hq092216_attach.pdf
9. Pasaulio Sveikatos Organizacijos Priklausomybės nuo narkotikų ekspertų komiteto (ECDD) trisdešimt devintojo susirinkimo Kritinės apžvalgos ataskaita „Karfentanilis.“, 2017m. Ženeva https://www.who.int/medicines/access/controlled-substances/Critical_Review_Carfentanil.pdf
10. Respublikinis priklausomybės ligų centras „Veiklos ataskaita“ 2018m. <https://www.rplc.lt/apie-mus/kita/atviri-duomenys/>
11. Riches J.R., Robert W. Read and others „Analysis of Clothing and Urine from Moscow Theatre Siege Casualties Reveals Carfentanil and Remifentanil Use“ *Journal of Analytical Toxicology*, Volume 36, Issue 9, November/December 2012, Pages 647–656, <https://doi.org/10.1093/jat/bks078>
12. O'Donnell J., R. M. Gladden, and others „Notes from the Field: Overdose Deaths with Carfentanil and Other Fentanyl Analogs Detected — 10 States, July 2016–June 2017“, *MMWR Morb Mortal Wkly Rep.* 2018 Jul 13; 67(27): 767–768. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6047470/>

TRENDS IN DRUG AND PSYCHOTROPIC SUBSTANCE USE

Dalia Jasevičienė

Mykolas Romeris University

Summary

Drug, tobacco and alcohol control department informed that „Carfentanyl: European Monitoring Center for Drugs and Drug Addiction warns of new opioid danger“ since 2016-09-21. It means, that 2016 yers this drug come to Lithuania. This paper deals with court decisions about dposing of drugs in 2019 year and drug addict questionnaires. There was found, that 3% of all court decisions was about carfentanil (most of decisions was about cannabis – 55%). Drug addicts claims that carfentanil is the most popular drug of constance usage. About 84% carfentanil is using one a day and more often. So, carfentanil is a rare using drug, acording oficial statistics found by courts decisions. But drug addict claimes an oposite whay. This diference may be caused of finding this drug problems. Lithuanian police forces should be teached more about drugs.

Keywords: narcotic and psychotropic substances, opioids, carfentanil, drug prevalence and use